

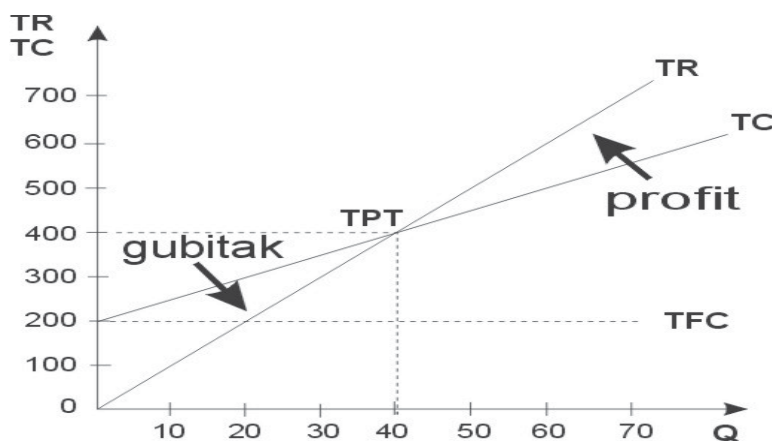
INSTITUT ZA EKONOMIKU POLJOPRIVREDE BEOGRAD
EKONOMSKI FAKULTET UNIVERZITETA U TUZLI
FAKULTET POSLOVNE EKONOMIJE OTVORENOG UNIVERZITETA „APEIRON“
TRAVNIK
POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU

Dr. sc. Ferhat Čejvanović
Dr. sc. Drago Cvijanović
Dr. sc. Zoran Grgić
Dr. sc. Kadrija Hodžić
Dr. sc. Jonel Subić

TEORIJA TROŠKOVA I KALKULACIJA U POLJOPRIVREDI

-DODATAK-
KATALOG KALKULACIJA U POLJOPRIVREDI

Tuzla-Beograd-Travnik-Sarajevo, 2010. godine

INSTITUT ZA EKONOMIKU POLJOPRIVREDE BEOGRAD-SRBIJA
EKONOMSKI FAKULTET UNIVERZITETA U TUZLI -BiH
FAKULTET POSLOVNE EKONOMIJE OTVORENOG UNIVERZITETA „APEIRON“ TRAVNIK- BiH
POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU

Dr. sc. Ferhat Čejvanović, docent
Dr. sc. Drago Cvijanović, vanredni profesor
Dr. sc. Zoran Grgić, redoviti profesor
Dr. sc. Kadrija Hodžić, redovni profesor
Dr. sc. Jonel Subić, docent

TEORIJA TROŠKOVA I KALKULACIJA U POLJOPRIVREDI

-DODATAK-
KATALOG KALKULACIJA U POLJOPRIVREDI

Urednici:

Prof. dr. sc. Drago Cvijanović, direktor
Prof. dr. sc. Reuf Kapić, dekan
Prof. dr. sc. Nikola Grabovac, rektor
Prof. dr. sc. Mirsad Kurtović, dekan

Recenzenti:

Dr.sc. Martin Frick, Montana State University, USA
Doc.dr.sc. Zijad Džafić, BiH
Doc. dr. sc. Hasan Mahmutović, BiH
Prof. dr. sc. Zorica Vasiljević, Srbija

Lektor:

Prof. dr. sc. Ahmet Kasumović

Izdavači:

Institut za ekonomiku poljoprivrede, Beograd
Volgina 15 (za izdavača: prof. dr. sc. Drago Cvijanović, direktor)
Ekonomski fakultet Univerziteta u Tuzli, Univerzitetska 8, (za izdavača: prof. dr. sc. Reuf Kapić,
dekan)
Fakultet poslovne ekonomije otvorenog univerziteta „Apeiron“ Travnik, Školska 23, Travnik
(za izdavača: prof. dr. sc. Nikola Grabovac, rektor)
Poljoprivredno-prehrambeni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Zmaja od Bosne 8,
(za izdavača: prof. dr. sc. Mirsad Kurtović, dekan)

Štamparija:

????

Tiraž:

500 primjeraka

CIP COBISS..... I OSTALI PODACI ISBN 0000000000

PREDGOVOR

Ova knjiga ima za cilj da objasni osnovne metode i sredstva koji se primjenjuju u planiranju i analizi troškova poljoprivredne proizvodnje, kao i da pruži neophodnu teorijsko-metodološku podlogu za pripremanje odluka u poljoprivrednoj djelatnosti, odnosno za ekonomsku analizu u poslovanju poljoprivrednih gazdinstava. Knjiga je prije svega namijenjena studentima Poljoprivrednih i Ekonomskih fakulteta koji izučavaju problematiku troškova, kalkulacija, ocjene investicija, kao i analizu poslovanja poljoprivrednog gazdinstva.

Knjiga je tako koncipirana da sadrži dva osnovna dijela. Prvi dio se bavi teorijom troškova i kalkulacija, dok drugi dio predstavlja katalog kalkulacija sa konkretnim primjerima iz prakse.

Analiza proizvodnje i troškova na poljoprivrednim gazdinstvima omogućava razmatranje stepena uspješnosti poslovanja, te daje opcije i mogućnosti kako da se poboljša dostignuti nivo uspješnosti ostvarenih rezultata. Zadatak teorije troškova i kalkulacija je da istraži i objasni bitne ekonomske probleme koje svakodnevno rješavaju poslovni subjekti tržišnog privređivanja, kao i nositelji ekonomske politike koji se u svom djelovanju susreću s pitanjem izbora mjera djelovanja na funkcioniranje pojedinih dijelova poljoprivredne proizvodnje.

Sadržaj ove knjige obuhvata brojna pitanja ekonomske teorije i probleme poljoprivredne prakse, među kojima su najznačajnija ona pitanja koja se odnose na faktore proizvodnje, odnos količine uloženi resursa i dobijenih proizvoda, strukturu troškova, odnos troškova i prihoda, ključnih odluka o proizvodnji i cijenama, mjerenje poslovnog uspjeha i sl. Pritom je u svakom od tih pitanja naglasak na primjeni osnovnih ekonomskih principa u posebnim uvjetima poljoprivredne proizvodnje.

U knjizi se ekonomska pitanja razmatraju sa teorijskog aspekta, ali i kroz praktične primjere ključnih grana poljoprivredne proizvodnje. S obzirom na specifičnosti poljoprivredne proizvodnje, a radi jasnijeg tumačenja i lakšeg razumijevanja faktora koji utiču na njezinu učinkovitost (efektivnost), uz kraća teorijska obrazloženja u knjizi su korišteni i primjeri iz prakse, jednostavni kvantitativni modeli, te grafički prikazi.

Knjiga po svom sadržaju odgovara planu i programu modula (predmeta) koji se slušaju na Poljoprivrednim i Ekonomskim fakultetima. Na Poljoprivrednim/Agronomskim fakultetima sadržaj knjige odgovara modulima: "Troškovi i kalkulacije", "Planiranje poljoprivredne proizvodnje" i "Ocjena investicija u poljoprivredi". Na Ekonomskim fakultetima knjiga većim dijelom odgovara sadržaju modula "Mikroekonomija". Imajući to u vidu, Senat Univerziteta "Apeiron" Travnik je donio odluku da je ova knjiga univerzitetski udžbenik i da se koristi kao osnovna literatura na Fakultetu poslovne ekonomije, i to na Studijskom programu za agromenađment, kod izučavanja nastavnih disciplina pokrivenih modulima (predmeta) "Teorija troškova i kalkulacija", „Projektovanje u agrobiznisu" i „Upravljanje projektnim ciklusom u agrobiznisu"

Ova knjiga je nastala kao rezultat višegodišnjeg rada autora u nastavi na Poljoprivredno-prehrambenom fakultetu u Sarajevu, Agronomskom fakultetu u Zagrebu, Ekonomskom fakultetu u Tuzli, Otvorenom Univerzitetu „Apeiron" Travnik kao i na Institutu za ekonomiku poljoprivrede Beograd. Isto tako knjiga je plod naučno-istraživačkog rada autora i rada u praksi na projektima u kojima su vršena istraživanja. Stoga je ona koautorsko djelo pet autora u redakciji doc. dr. sc. Ferhata Čejvanovića.

Autori izražavaju zahvalnost svima onima koji su dali doprinos u stvaranju ove knjige, a posebno se zahvaljuju recenzentima knjige: dr.sc. Martinu Frick, Montana State University, USA; doc.dr. sc. Zijadu Džafiću, BiH; doc. dr. sc. Hasanu Mahmutović, BiH; prof. dr. sc. Zorici Vasiljević, Srbija.

SADRŽAJ

1. OSNOVNI ČINITELJI POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE	9
1.1. Faktori poljoprivredne proizvodnje	9
1.2. Sredstava za poljoprivrednu proizvodnju	11
1.3. Vrijednost i kapacitet stalnih sredstava	12
1.4. Obrtna sredstva	14
2. TEORIJA TROŠKOVA POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE	15
2.1. Uvodni pojmovi	15
2.2. Kriteriji razvrstavanja troškova	17
2.3. Vrste troškova prema porijeklu i sastavu.	18
2.4. Materijalni troškovi	20
2.4.1. Svrha i metode procjene vrijednosti materijala	21
2.4.2. Procjena materijala prema tržišnoj cijeni	22
2.4.3. Procjena materijala prema cijeni koštanja.	23
2.4.4. Procjena materijala prema relativnoj nabavnoj cijeni	24
2.4.5. Procjena materijala prema cijeni zamjene	26
2.4.6. Procjena materijala prema upotrebnoj vrijednosti	28
2.4.7. Procjena materijala prema preradnoj vrijednosti.	29
2.5. Pojam i funkcije amortizacije	31
2.5.1. Utvrđivanje osnovice za amortizaciju	32
2.5.2. Faktori visine amortizacije	34
2.5.3. Vremenska amortizacija	35
2.5.4. Funkcionalna amortizacija	37
2.5.5. Značenje i primjena stope amortizacije	39
2.6. Troškovi rada.	42
2.7. Kamata kao stavka troškova	44
3. TEORIJA TROŠKOVA I DINAMIKA POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE	47
3.1. Fiksni (stalni) troškovi.	47
3.2. Varijabilni (promjenljivi) troškovi	48
3.3. Dinamika troškova	50
3.3.1. Elastičnost ukupnih troškova	50
3.3.2. Pojam i uzroci regresije i progresije troškova.	51
3.3.3. Zone kretanja troškova.	51
3.4. Razgraničenje fiksnih i varijabilnih troškova	52
3.5. Troškovi u kratkom roku.	55
3.5.1. Marginalni troškovi	55
3.5.2. Odnos između marginalnih i prosječnih varijabilnih troškova	56
3.6. Dinamika troškova u kratkom roku	57
3.7. Troškovi u dugom roku	59
3.7.1. Kriva troškova u dugom roku	59
3.7.2. Odnos između kratkoročnih i dugoročnih krivulja prosječnih troškova	60
3.8. Odnos između troškova i prihoda	62
3.8.1. Određivanje zone rentabilnosti.	62
3.8.2. Analiza rentabilnosti	64
3.9. Primjena teorije troškova u poslovnom odlučivanju	65

3.9.1. Promjena kapaciteta poslovnog subjekta (poljoprivrednog gazdinstva)	66
3.9.2. Troškovi i politika cijena poslovnog subjekta (poljoprivrednog gazdinstva)	66
4. PROIZVODNA FUNKCIJA, GRANICA PROIZVODNIH MOGUĆNOSTI I FUNKCIJA TROŠKOVA	69
4.1. Proizvodna funkcija	69
4.1.1. Kriva proizvodnje u kratkom roku – funkcija proizvodnje s jednim varijabilnim faktorom	72
4.1.2. Ukupan, prosječni i marginalni (granični) proizvod	72
4.2. Faze racionalne poljoprivredne proizvodnje	73
4.3. Proizvodnja u dugom roku	76
4.3.1. Izokvante	76
4.3.2. Marginalna stopa i elastičnost supstitucije	77
4.3.3. Ekonomsko područje proizvodnje	78
4.4. Minimizacija troškova	79
4.4.1. Izotroškovne linije	79
4.4.2. Kombinacija minimalnih troškova	80
4.5. Vrste i primjena proizvodnih funkcija	82
4.5.1. Proizvodne funkcije	82
4.5.2. Empirijske proizvodne funkcije	82
4.6. Primjena proizvodne funkcije	83
4.7. Zakoni prinosa	86
4.7.1. Zakon opadajućih prinosa	86
4.7.2. Ekonomija obima	88
4.7.3. Zakon rastućeg prinosa i zakon konstantnog prinosa	89
4.8. Funkcija troškova	89
5. TEORIJA TROŠKOVA EKSPLOATACIJE POLJOPRIVREDNE MEHANIZACIJE	93
5.1. Upravljanje sredstvima poljoprivredne mehanizacije	93
5.2. Korištenje vlastite mehanizacije	94
5.3. Uslužno korištenje mehanizacije	96
5.4. Pogonski troškovi	99
5.5. Troškovi održavanja sredstava mehanizacije	100
5.5.1. Pojam, vrste troškovi tehničkog održavanja	100
5.5.2. Planiranje postupaka i troškova održavanja	103
5.5.3. Vremenski raspored troškova investicijskog održavanja	104
5.6. Troškovi smještaja i osiguranja mehanizacije	106
5.7. Uticaj obima korištenja sredstava mehanizacije na troškove	107
5.8. Određivanje optimalnog vijeka korištenja sredstava mehanizacije	110
5.9. Odlučivanje o zamjeni sredstava mehanizacije	112
6. TEORIJSKI PRISTUP KALKULACIJAMA U POLJOPRIVREDI	114
6.1. Pojam, vrste i namjena kalkulacije	114
6.2. Prenosanje troškova na proizvode i usluge	117
6.2.1. Utvrđivanje direktnih i općih troškova	117
6.2.2. Raspodjela općih troškova na proizvode i usluge	119
6.3. Kalkulacija troškova korištenja građevinskih objekata	122
6.4. Kalkulacija troškova korištenja sredstava mehanizacije	124
6.5. Modeli kalkulacija u poljoprivrednoj proizvodnji	129
6.5.1. Ekonomska ocjena modela kalkulacija ratarske proizvodnje	129

6.5.2. Prikaz modela ulaganja u voćarsku proizvodnju	133
6.5.2.1. Ekonomska obilježja proizvodnje jabuka	133
6.5.2.2. Ekonomska obilježja proizvodnje šljive	134
6.5.2.3. Ekonomska obilježja proizvodnje višanja	135
6.5.3. Prikaz modela ulaganja u govedarstvu	137
6.5.3.1. Opći model proizvodnje mlijeka u gospodarstvu	137
6.5.3.2. Opći model proizvodnje toвне junadi u gospodarstvu	138
6.6. Analitičke kalkulacije	141
6.6.1. Analitičke kalkulacije u ratarskoj proizvodnji	141
6.6.2. Analitičke kalkulacije u voćarskoj proizvodnji	143
6.6.3. Analitičke kalkulacije u stočarskoj proizvodnji	145
6.7. Cijena koštanja vezanih proizvoda	147
6.8. Kalkulacija na osnovu varijabilnih troškova	150
6.9. Diferencijalna kalkulacija	152
7. OCJENA INVESTICIJA U POLJOPRIVREDI	157
7.1. Pojam, planiranje i ocjena investicije na osnovu kalkulacija	158
7.2. Investicijske kalkulacije	158
7.2.1. Postupak izrade investicijskih kalkulacija	159
7.2.2. Primjer izrade kalkulacija i ocjena investicije	159
7.2.2.1. Projekcija potrebnih ulaganja	159
7.2.2.2. Projekcija izvora kapitala	160
7.2.2.3. Projekcija otplate zajma	161
7.2.2.4. Projekcija amortizacije i ostatka vrijednosti	162
7.2.2.5. Projekcija prihoda	162
7.2.2.6. Projekcija rashoda	163
7.2.2.7. Projekcija dobiti – gubitka	163
7.2.2.8. Projekcija ekonomskih tokova	164
7.2.2.9. Projekcija finansijskih tokova	165
7.3. Ocjena efikasnosti i isplativosti investicije	165
7.3.1. Period povrata investicije	166
7.3.2. Stopa prinosa	166
7.3.3. Pravilo palca	167
7.4. Neto sadašnja vrijednost	168
7.4.1. Interna stopa rentabilnosti-povrata	169
7.4.2. Prosječna profitabilnost	169
7.5. Ekonomska efektivnost (učinkovitost) investicija u poljoprivredi.	171
7.5.1. Statička ocjena investicionih projekata	171
7.5.1.1. Produktivnost proizvodnje	172
7.5.1.2. Ekonomičnost proizvodnje.	172
7.5.1.3. Akumulativnost (rentabilnost) proizvodnje	173
7.5.1.4. Rentabilnost investicionih ulaganja (predračunske vrijednosti investicije)	173
7.5.1.5. Vrijeme povrata investicionih ulaganja (povraćaja investicije)	173
7.5.2. Dinamička ocjena investicionih projekata	174
7.5.2.1. Neto sadašnja vrijednost investicionog projekta.	175
7.5.2.2. Vrijeme povrata investicionih ulaganja (povraćaja investicije)	177
7.5.2.3. Interna stopa rentabilnosti	178
7.5.2.4. Ocjena investicionih projekata u uslovima neizvjesnosti	179
7.5.2.5. Donja tačka rentabilnosti (rizik od pada obima proizvodnje - realizacije)	180
7.6. Ocjena efekata projekata u poljoprivrednoj praksi	180

7.6.1. Kupovina mehanizacije i osnovnog stada	180
7.6.2. Kupovina mehanizacije	187
7.6.3. Proizvodnja krastavca u zaštićenom prostoru	194
7.6.4. Proizvodnja mlijeka	200
7.6.5. Tov junadi	207
7.6.6. Podizanje zasada jabuke	213
7.7. Biznis plan-svrha izrade	220
7.7.1. Neke značajke poslovnih planova	223
7.7.2. Namjena poslovnog plana	223
LITERATURA.	225
DODATAK-KATALOG KALKULACIJA U POLJOPRIVREDI	231
1. UVODNE NAPOMENE	232
2. METODOLOGIJA ZA IZRADU KALKULACIJA POKRIĆA VARIJABILNIH TROŠKOVA U POLJOPRIVREDNOJ PROIZVODNJI	234
3. MODELI KALKULACIJA BILJNE PROIZVODNJE	237
3.1. Kalkulacije ratarskih kultura	237
3.1.1. Kalkulacija proizvodnje ozime pšenice	237
3.1.2. Kalkulacija proizvodnje ozimog ječma	239
3.1.3. Kalkulacija proizvodnje jarog ječma.	240
3.1.4. Kalkulacija proizvodnje tritikale.	242
3.1.5. Kalkulacija proizvodnje kukuruza	243
3.1.6. Kalkulacija proizvodnje soje.	245
3.1.7. Kalkulacija proizvodnje uljane repice	246
3.1.8. Kalkulacija proizvodnje duvana	248
3.2. Kalkulacije povrtarskih kultura	250
3.2.1. Kalkulacija proizvodnje krompira na otvorenom	250
3.2.2. Kalkulacija proizvodnje krastavca na otvorenom	252
3.2.3. Kalkulacija proizvodnje paradajza na otvorenom	254
3.2.4. Kalkulacija proizvodnje paprike na otvorenom	256
3.2.5. Kalkulacija proizvodnje patlidžana na otvorenom.	258
3.2.6. Kalkulacija proizvodnje luka na otvorenom	260
3.2.7. Kalkulacija proizvodnje lubenice	262
3.2.8. Kalkulacija proizvodnje paradajza u plasteniku	264
3.2.9. Kalkulacija proizvodnje krastavca u plasteniku	266
3.2.10. Kalkulacija proizvodnje patlidžana u plasteniku	268
3.2.11. Kalkulacija proizvodnje salate u plasteniku	270
3.2.12. Kalkulacija proizvodnje paprike u plasteniku	271
3.2.13. Kalkulacija proizvodnje luka u plasteniku	273
3.2.14. Kalkulacija proizvodnje krastavca u stakleniku	274
3.2.15. Kalkulacija proizvodnje paprike u stakleniku	276
3.2.16. Kalkulacija proizvodnje paradajza u stakleniku	278
3.3. Kalkulacije voćarskih kultura	280
3.3.1. Kalkulacija proizvodnje jabuke	280
3.3.2. Kalkulacija podizanja novog nasada jabuke	282
3.3.3. Kalkulacija proizvodnje kruške	284

3.3.4. Kalkulacija podizanja novog nasada kruške	286
3.3.5. Kalkulacija proizvodnje šljive	288
3.3.6. Kalkulacija podizanja novog nasada šljive	290
3.3.7. Kalkulacija proizvodnje trešnje	292
3.3.8. Kalkulacija proizvodnje višnje	294
3.3.9. Kalkulacija podizanja novog nasada višnje	296
3.3.10. Kalkulacija proizvodnje kajsije	297
3.3.11. Kalkulacija proizvodnje breskve	299
3.3.12. Kalkulacija podizanja novog nasada breskve	301
3.3.13. Kalkulacija proizvodnje maline	303
3.3.14. Kalkulacija podizanja novog nasada maline	305
3.3.15. Kalkulacija proizvodnje kupine	306
3.3.16. Kalkulacija podizanja novog nasada kupine	308
3.3.17. Kalkulacija proizvodnje jagode	310
3.3.18. Kalkulacija podizanja novog nasada jagode	312
3.3.19. Kalkulacija proizvodnje oraha	313
3.3.20. Kalkulacija proizvodnje ljeske	315
3.4. Kalkulacije ljekovitog bilja	316
3.4.1. Kalkulacija proizvodnje kamilice	316
3.4.2. Kalkulacija proizvodnje nevena	317
3.4.3. Kalkulacija proizvodnje mente	319
3.4.4. Kalkulacija proizvodnje origana	320
3.5. Kalkulacija proizvodnje šampinjona	322
3.6. Kalkulacije krmnih kultura	323
3.6.1. Kalkulacija prirodnih livada (pašnjaka)	323
3.6.2. Kalkulacija proizvodnje kukuruza za silažu	325
4. MODELI KALKULACIJA STOČARSKE PROIZVODNJE	327
4.1. Kalkulacije stočarske proizvodnje	327
4.1.1. Kalkulacija proizvodnje mlijeka	327
4.1.2. Kalkulacija sistema uzgoja krava-tele	328
4.1.3. Kalkulacija tova junadi	329
4.1.4. Kalkulacija tova svinja	330
4.1.5. Kalkulacija uzgoja krmača - proizvodnja prasadi	332
4.1.6. Kalkulacija uzgoja ovaca - proizvodnja jagnječeg mesa	333
4.1.7. Kalkulacija tova jagnjadi	334
4.1.8. Kalkulacija jarećeg mesa - uzgoj koza	335
4.1.9. Kalkulacija tova jaradi	336
4.1.10. Kalkulacija proizvodnje jaja	337
4.1.11. Kalkulacija tova brojlera	338
4.1.12. Kalkulacija uzgoja koka nosilja	339
4.1.13. Kalkulacija tova ćurica	340
4.1.14. Kalkulacija proizvodnje meda	342
5. CIJENA RADA POLJOPRIVREDNE MEHANIZACIJE I OPREME	343
6. CIJENA MINERALNIH ĐUBRIVA	344
7. CIJENA SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA	345

LITERATURA

- Andrić, J.: Granični troškovi u funkciji poslovnog odlučivanja, Beograd, 1985.
- Andrić, J.: Kalkulacije u poljoprivredi, Senta, 1985.
- Andrić, J.: Troškovi i kalkulacije u poljoprivrednoj proizvodnji, Savremena administracija, Beograd, 1998.
- Andrić, J., Vasiljević Z., Sredojević, Z.: Investicije – osnove planiranja i analize, Poljoprivredni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd, 2005.
- Babić, Mate: Mikroekonomska analiza, MATE, Zagreb, 1997.
- Baban, Ljubomir: Ekonomija tržišta, Školska knjiga, Zagreb, 1989.
- Babić, Stojan/Milovanović Milić: Teorija cena, Ekonomski fakultet Beograd, 1997.
- Backović, M.: Model opšte ekonomske ravnoteže, Ekonomski fakultet Beograd, 1997.
- Baumoll, William/Blinder, A./Scarth, W.: Economics - principles and policy, The Dryden Press, 1994.
- Benić, Đuro: Osnove ekonomije, Školska knjiga, Zagreb, 1993. i 1996.
- Binger, Brian/Hoffman, Elizabeth: Microeconomics with Calculus, Addison Wesley, 1998.
- Browning, Edgar/Zupan, Mark: Microeconomic theory and applications, Harper Collins, 1996.
- Bowles, S./Edwards, R.: Razumijevanje kapitalizma, Školska knjiga, Zagreb, 1991.
- Carter, H.& Snavely, W.: Intermediate Economic Analysis, McGraw Hill, 1961.
- Case/Fair: Principles of Microeconomics, Prentice Hall, 1994. i 1996.
- Cerović, Božidar: Teorija proizvodnje, Ekonomski fakultet, Beograd, 1995.
- Colander, D.: Microeconomics, Irwin, McGraw Hill, 1998.
- Cvijanović D., *Industrijsko bilje jugoslavije - ekonomski razvoj i perspektive proizvodnje*, (1994): Institut za kukuruz "Zemun Polje", Beograd, 1994. VII+153 str., 633.4/8.003 (497.11+497.16) ISBN 86-80383-02-3. ID=25586700.
- Cvijanović D., *Sredstva i troškovi u poljoprivrednoj proizvodnji*, (2004): Izdavač: «Counterpart International, Brčko Distrikt BiH» Monografija; Broj strana: - 61str: tabele; 20 cm; maj 2004.godine; ISBN: 99938-762-0-8; CIP – 338.512:631.1; MFN=001815. (Koautor: dr Gorica Cvijanović);
- Cvijanović D., *"Pariteti i dispariteti cena semena i drugih repromaterijala u našoj poljoprivredi"*, (2001): Rad saopšten 10-14. januara 2001. u Vrnjačkoj Banji, objavljen u časopisu "AGROINOVACIJE" Vrnjačka Banja, YU ISSN 1450-9504 (Koautori: dr Mladen Mirić, Miroslav Jeremić, Blagoje Kovačević, mr Gojko Mladenović, dr Borivoje Trifunović); str. 213-218.
- Cvijanović D., *"Učešće semena u merkantilnoj proizvodnji osnovnih ratarskih kultura u 2000. godini"*, (2001): Rad saopšten 10-14. januara 2001. u Vrnjačkoj Banji objavljen u časopisu "AGROINOVACIJE" Vrnjačka Banja, YU ISSN 1450-9504 (Koautori: Nataša Dojčinović, i dr Borivoje Trifunović); str. 225-231.
- Cvijanović D., *"Odnosi cena semena i ostalih repromaterijala u jugoslovenskoj poljoprivredi"*, (2001): Rad saopšten 13-16. marta 2001. godine u Tesliću-Republika Srpska (BiH), Rezime objavljen u zborniku rezimea str. 55; Rad objavljen u časopisu «AGROZNANJE» (UDK): 339.5.057.7; (ISSN): 1512-6412; (Koautori: dr Mladen Mirić),
- Cvijanović D., *"Agrarna podrška proizvodnji i izvozu semenskog materijala"*, (2002): III Savetovanje "NAUKA, PRAKSA I PROMET U AGRARU", Soko Banja 10-14. januar 2002.godine, objavljeno u časopisu "AGROINOVACIJE" (YU ISSN 1450-95-04), (Koautori: Mr Vesna Popović, dr Srboľjub Ivanović, dr Violeta Bogavac i dr Mladen Mirić); str. 285-294.
- Cvijanović D., *"Stabilizacija ekonomskih uslova za razvoj i proizvodnju semenske robe"*, (2002): III Savetovanje "NAUKA, PRAKSA I PROMET U AGRARU", Soko Banja 10-14. januar 2002. godine,

objavljeno u časopisu "AGROINOVACIJE" (YU ISSN 1450-95-04), (Koautori: Dr Marija Nikolić i dr Dušan Radmanović); str. 295-304.

Cvijanović D., „Kretanja na tržištu uljarica i ulja u svetu i Jugoslaviji“, (2003): Naučni skup: «XXXVII SEMINAR AGRONOMA»; Zlatibor, januar-februar 2003. godine; Naučni institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad; Volumen: 356 str.; Godina objavljivanja: 2003. godina; (Koautori: dr Srboljub Ivanović i dr Violeta Bogavac), str. 311-324.

Cvijanović D., *Ekonomska isplativost proizvodnje i prerade kozijeg mleka*, (2005): Međunarodni naučni skup «Multifunkcionalna poljoprivreda i ruralni razvoj», Beograd, 08. i 09. decembar 2005. godine; Institut za ekonomiku poljoprivrede, Beograd i dr.; Poljoprivredni fakultet, Zemun, Tematski zbornik; CIP 338.43.02(497.1*497.16)(082), 631(4)(082), 502.131.1:63(4-664)(082), ISBN 86-82121-30-1, COBISS.SR-ID 127317260 (Koautori: Predrag Vuković, mr Branko Katić), str. 302-308.

Cicea C., Subic J., Cvijanovic D. (2008): *Beyond Agriculture and Rural Development: Investments, Efficiency, Econometrics*. Monograph. Institute of Agricultural Economics, Belgrade.

Cvijanović D., „Prikaz i ocena stanja dinamičnog razvoja proizvodnje i potrošnje soje u svetu“, (1988): "Ekonomika poljoprivrede", Beograd, 1988. novembar-decembar, YU ISSN 0352-3462, UDK 633.34 (4/9), Vol.35, broj 11-12, str. 687-699. (Koautor: Gorica Cvijanović)

Cvijanović D., „Soja kao alternativna kultura italijanske i evropske poljoprivrede“, (1989): "Glasnik poljoprivredne proizvodnje, prerade i plasmana", Beograd, godina XXXVIII, broj 3-4, 1989. mart-april, 1989. YU ISSN 0300-0370, UDK 338.43:633.34 (45) str. 67-72. (Koautor: Gorica Cvijanović)

Cvijanović D., „Produktivnost rada u ratarskoj proizvodnji jugoslovenske poljoprivrede sa posebnim osvrtom na industrijsko bilje“, (1992): "Ekonomika poljoprivrede", Beograd, 1992. maj-juni, YU ISSN 0352-3462, UDK 338.312:631.15 Vol.39, broj 5-6, str. 165-175.

Cvijanović D., „Tendencije u kretanju produktivnosti rada u ratarskoj proizvodnji jugoslovenske poljoprivrede“, (1992): Savetovanje mladih istraživača Srbije, SMIS '92. Zemljište-Biljka-Voda, problemi i zahtevi. Rad saopšten 07.02.1992.god. na Poljoprivrednom fakultetu, a rezime objavljen u Zborniku rezimea na str. 90. (Koautor: Gorica Cvijanović)

Cvijanović D., „Karakteristike i specifičnosti troškova i efikasnosti proizvodnje semenskog kukuruza“, (1996): Rad saopšten 19-21. juna 1996. u Banji Vrujci, objavljen u Zborniku radova *Troškovi proizvodnje i ekonomski položaj poljoprivrede Jugoslavije*, CIP 63:330(497.1)(082) 338.43(497.1)(082). str. 59-66. (Koautor: Jeremija Simić).

Cvijanović D., „Prirodni i subjektivni resursi u voćarstvu na području grada Beograda“, (2003): Naučno-stručno savetovanje: «Stanje voćarske proizvodnje i dalji mogući pravci razvoja na području grada Beograda»; Grocka, 07. april 2003. godine; Institut za ekonomiku poljoprivrede – Beograd; Volumen: 37; Koautori: (mr Branka Kalanović, mr Verica Živković, Bojan Dimitrijević, dipl.ing.polj.); str. 14-24.

Cvijanović D., „Cvečarstvo u spoljnotrgovinskoj razmeni agroprivrede“, (2003): Naučni skup «Razvoj i strukturne promene agrarne privrede i ruralnih područja», Novi Sad, 28. novembar 2003.godine; Departman za ekonomiku poljoprivrede i sociologiju sela, Poljoprivrednog fakulteta Novi Sad; Volumen: 125 str.: ilustr.; 25 cm; ISBN: 86-7520-023-4; ISSN: COBISS.SR-ID 18986199; (Koautori: dr Vesna Popović, i Vesna Simonović, dipl.ecce.); str. 117-125.

Defilippis, Josip: *Ekonomika poljoprivrede*, Školska knjiga Zagreb, 2002.

Ćejvanović, Ferhat: *Ekonomska analiza integralne proizvodnje voća*, Institut za ekonomiku poljoprivrede, Beograd, 2007

Ćejvanović, F.: *Kalkulacije u poljoprivredi kao instrument upravljanja preduzećem*, Međunarodno stručno savetovanje, Lukavac, 2002.

Ćejvanović, F.: *Analiza poslovnih aktivnosti u poljoprivrednim organizacijama sa akcentom na cost-benefit analizu*, FEB, 2003.

- Ćejvanović, F.: Ocjena rentabilnosti proizvodnje krušaka u Bosni i Hercegovini, «Tranzicija» broj 14, Ekonomski institut, Tuzla, 2004.
- Ćejvanović, F., Rozman, Č.: Finansijska ocjena konkurentne sposobnosti voćarske proizvodnje u Bosni i Hercegovini, Ekonomski anali broj 161, Ekonomski fakultet u Beogradu, Beograd, 2004.
- Ćejvanović, F., Rozman, Č., Financijska ocjena konkurentnosti proizvodnje višanja u Bosni i Hercegovini, 40. znanstveni skup hrvatskih agronoma sa međunarodnim učešćem, Opatija, 2005.
- Ćejvanović, F., Rozman, Č., Cvijanović, D., Lazić, J.: Cost-benefit analiza poljoprivredne savetodavne službe, «Industrija» broj 3/2004, Ekonomski institut, Beograd, 2004.
- Ćejvanović, F., Rovčanin, A., Rozman, Č.: Financijska ocjena učinkovitosti proizvodnje jabuka u Bosni i Hercegovini, JCEA, Volume 6 (2005) No. 1 .
- Ćejvanović, F., Rozman, Č., Pejović, G., Kujundžić, H., Raščić, M.: Analiza opravdanosti ulaganja u integralnu proizvodnju jabuka u Bosni i Hercegovini, XVIII naučno-stručni skup poljoprivrede i prehrambene tehnologije, Neum, 2005.
- Ćejvanović, F., Mjere agrarne politike u BiH s posebnim osvrtom na voćarsku proizvodnju, Tranzicija broj 19-20. 2007, Ekonomski institut Tuzla i dr. str.49-62.
- Ćejvanović F; Kadrija Hodžić; Črtomir Rozman; Silvana Manasievska-Simić; Mjere podrške poljoprivrednom i ruralnom razvoju u bosni i hercegovini-slučaj Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Tranzicija broj 21-22, 2008, Ekonomski institut Tuzla i dr. str. 71-79.
- Čovo Petar, (2007) Poduzetničko planiranje, nastavni materijal, Sveučilište u Zadru, Zadar
- Eaton, C./Eaton, D.: Microeconomics, Prentice Hall, 1995.
- Ekelund, Robert/Anlt, Richard: Intermediate Microeconomics, D. C. Heath and Company, 1995.
- Ekonomska enciklopedija I i II, „Savremena administracija“, Beograd, 1984.
- Ekonomski leksikon, Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“ i Masmedija, zagreb, 1995.
- Frank, Robert: Microeconomics and behavior, McGraw - Hill, 1991.
- Grgić, Zoran, Model ocjene poslovanja gospodarstva s govedarskom proizvodnjom, Mljekarstvo, Vol. 51 br. 3/2001, str. 247-262, 2001
- Grgić Zoran, Troškovi i kalkulacije, interna skripta za modul "Mikroekonomija u agrobiznisu", Agronomski fakultet, Zagreb 2004,
(http://www.agr.hr/cro/nastava/bs/moduli/doc/ag1179_troskovi.pdf)
- Grgić, Zoran, Par, V., Juračak, J., Njavro, M., Šakić, Branka, Management u poljoprivredi , Interna skripta za studente stručnog studija POLJOPRIVREDA KRŠA - STOČARSTVO KRŠA, Veleučilišta u Kninu, 2005 (www.veleknin.hr/data/file/.../management_u_poljoprivredi.pdf)
- Kuvačić, N., Poduzetnički projekt Poduzetnički projekt ili Kako sačiniti biznis plan , Veleučilište u Splitu, Split, 2001
- Menadžment i poduzetništvo – 1000 programa ulaganja za mala i srednja poduzeća, Centar za poduzetništvo i Mladost, Zagreb, 1994
- Radinović, Iskra, Grgić, Zoran, Ekonomska ocjena poslovnog razvitka obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva – studij slučaja, Agronomski glasnik Vol 70, 1, 43-55,2008
- Gittinger Price J. (1972): Economic Analysis of Agricultural Project. The Johns Hopkins University Press, Baltimore and London, str. 52-60.
- Griffiths, Alan&Wale, Stuart: Intermediate Micro – Economics – Theory & applications, Longman, 1996.
- Ivanović S., Vasiljević Zorica, Subic J. (2009): *Risk Analysis in Plant Production by Applying the Sensitive Analysis*. Lucrări științifice ale simpozionului internațional Competitivitatea agriculturii românești în procesul de integrare europeană, București - România, Institutul de Cercetare pentru Aconomia Agriculturii și Dezvoltare Rurală București, în colaborare cu Institutul de economie Agrară

- din Belgrad - Serbia, sub patronajul Academiei de Științe Agricole și Silvice „Gheorghe Ionescu Șișești“, pag. 425-432.
- Jovanović P. (2000): Upravljanje investicijama. Treće izdanje, Grafoslog, Beograd.
- Hirschey, Mark/Pappas, James: Managerial economics, The Dryden Press, 1993.
- Hodžić, Kadrija., Uvod u ekonomiju, PEN, Tuzla, 2005.
- Hodžić Kadrija, Čejvanović Ferhat, Kapić Reuf, Tatić Kasim; Teorija tržišta i cijena“ Institut za ekonomiku poljoprivrede i Fakultet za poslovni menadžmet Mostar, Beograd-Mostar, 2009.
- Hodžić, Kadrija., Kurtović, H.: Osnovi ekonomije, „Zalihica“; Sarajevo, 2005
- Kapić, Reuf: Ekonomika preduzeća, 1995.
- Kapić, Reuf: Mikroekonomija, ECON, Tuzla, 2003.
- Karić, M., Talušić, Z., Lacković, Z.: Ekonomika voćarske i vinogradarsko-vinarske proizvodnje, Veleučilište u Požegi, Požega, 2002.
- Karić, M.: Kalkulacije u poljoprivredi, Poljoprivredni i Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2002.
- Karić, M., Čejvanović, F.: Analiza troškovi-koristi za odlučivanje o poticanju investiranja u nasade šljiva, «Poljoprivreda» broj 2/2004, Poljoprivredni fakultet, Osijek, 2004.
- Katz, M./Rosen, H.: Microeconomics, Irwin, 1994.
- Kolega, Ante i Božić, Miroslav: Hrvatsko poljodjelsko tržišništvo; Agronomski fakultet Zagreb, 2001
- Koutsoyiannis, A.: Moderna mikroekonomija, MATE, 1996.
- Landsburg, Steven: Price Theory and Applications, South - Western, 1999.
- Leftwich, R./Eckert, R.: The Price System and Resource Allocation, The Dryden Press, 1982.
- Mankiw, N. Gregory, Principles of Economy, Third edition, Harcourt College Publishers, London, 2004.
- Mansfield, Edwin: Applied Microeconomics, Norton, 1994.
- Mansfield, Edwin: Microeconomics, Norton, 1994.
- Nicholson, Walter Microeconomic Theory, The Dryden Press, 5th edition, Philadelphia, 1992.
- Parkin, Michael: «Microeconomics», 3rd edition, Addison-Wesley Publishing Company, Ontario, 1995.
- Pavlović/Škrčić: Mikroekonomika, Mikrorad, Zagreb, 1997.
- Pažek, Karmen, Rozman, Črtomir, Čejvanović, Ferhat, Borec, Andreja, Majkovič, Darja, Par, Vjekoslav, Turk, Jernej. Multi attribute decision model for orchard renewal - case study in Bosnia and Herzegovina. *Agricultura (Marib., Print ed.)*. [Print ed.], 2005, letn. 3, št. 2, str.13-20.
- Pažek K., Rozman Č., Čejvanović F., Borec A., Majkovič D., Par V., Turk., *Multi attribute decision model for orchard renewal - case study in Bosnia and Herzegovina*. *Agricultura, Maribor (Print ed.)*. [Print ed.], 2005, letn. 3, št. 2, str. 13-20. [COBISS.SI-ID 2331692]
- Pearc, David W. et all: Macmillan Dictionary of Modern Economics, 4 ed., 2003.
- Pindyck, Robert, Rubinnfeld Daniel, Mikroekonomija, MATE, Zagreb, 2005.
- Polovina, Svetislav., Medić Đuro: Osnove ekonomije, Medinek, Zagreb, 2002.
- Popovic, Vesna: Evropska agrarna podrška i održivi ruralni razvoj, Institut za ekonomiku poljoprivrede Beograd, 2003.
- Petrač, Božidar: Agrarna ekonomika, Ekonomski i Poljoprivredni fakultet Osijek, 2002.
- Salvadore, Dominick: Theory and Problems of Miroeconomics theory, McGraw - Hill, 1992.
- Salvadore, D.: Ekonomija za menadžere, MATE, Zagreb, 1994.
- Samuelson/Nordhaus: Ekonomija, MATE, Zagreb, 1992.
- Schotter, Andrew, Microeconomics, Addison - Wesley, 1997.

- Subić J. (1999): *Characteristic of economic efficiency of investments in agriculture*. Proceedings of the Third International Symposium on „Investments and Economic Recovery“, Academy of Economic Studies Bucharest, Management Faculty, Department of Economic Efficiency, pp. 422-432.
- Subić J. (2003): *Discounting technique used in the economic efficiency calculations for the agricultural investments projects*. Proceedings of the Fifth International Symposium on „Investments and Economic Recovery“, Academy of Economic Studies Bucharest, Management Faculty, Department of Economic Efficiency, pp. 202-214.
- Subić J. (2003): *Founding investment decision in agriculture*. Proceedings of International Symposium on „Investments and Economic Performance“, Academy of Economic Studies Bucharest, Management Faculty, Department of Management, Section V/13 (pp. 1-5).
- Subić J. (2006.): *Financing of investment projects in agriculture*. International Symposium on *Entrepreneurial Culture Development for a Performing Management Based on Investments and Knowledge*, Satu Mare – Romania, Academy of Commerce Satu Mare, Management Financing Bank Faculty. Proceedings of the International Symposium on *Entrepreneurial Culture Development for a Performing Management Based on Investments and Knowledge*, Academy of Commerce Satu Mare, Management Financing Bank Faculty.
- Subić J. (2007): *Mesto Južnog Banata u poljoprivredi Srbije i Crne Gore na putu ka evropskoj integraciji*. Monografija. Institut za ekonomiku poljoprivrede, Beograd.
- Subić J., Cvijanović D., Cicea C. (2007): *Tehnici și Instrumente de Evaluare a Proiectelor de Investiții în Agricultură*. Scientific Papers. *Nacional Scientific Symposium with International Participation: Calitate – Management – Integrare Europeană*, 2007. Ediția a-III-a 19-20 februarie 2007. Academia de Studii Economice din București – România (Catedra UNESCO – Administrarea Afacerilor și Catedra de Merceologie și Managementul calității), Asociația Registrul Național al Auditorilor - ARNA, pag. 155-162.
- Subić J., Cecić Nataša, Vuković P. (2008): *Economic Aspects of Vegetable Growers' Association in Panečvo Municipality* (Aspecte economice ale asociațiilor producătorilor agricoli în zona Pančevo). Petroleum - Gas University of Ploești, BULLETIN, Economic Sciences Series. Vol. LX, No. 5A/2008. Special Issue with Papers Presented at the International Conference *Science and Technology in the Context of Sustainable Development*. Organized on the Occasion of the 60th Anniversary of Petroleum - Gas University of Ploești. Ploești, November 6 - 7, 2008. Editorial Office: Petroleum - Gas University of Ploești, pp. 23-28. Revistă recunoscută CNCSIS (cod 36), categoria „B+“, inclusă în baza de date internațională ECONLIT (http://www.econlit.org/journal_list.html), (www.bulletin.upg-ploesti.ro), ICCAP (http://www.icaap.org/list_journal.php?action=show_details&journal_id=299).
- Subić J., Umihanić B., Hamović V. (2008): *Sastavljanje investicione kalkulacije i njen značaj za izradu biznis plana na poljoprivrednim gazdinstvima*. Simpozijum agroekonomista sa međunarodnim učešćem povodom 45 godina Odseka za agroekonomiju Agroekonomska nauka i struka u tranziciji obrazovanja i agroprivrede. Tematski zbornik. Univerzitet u Beogradu, Poljoprivredni fakultet, Institut za agroekonomiju, Beograd.
- Subić J., Ivanović Lana, Jeločnik M. (2010): *Izrada biznis plana na poljoprivrednom gazdinstvu*. Institut za ekonomiku poljoprivrede - interna dokumentacija, Beograd.
- Sredojević Z., Vasiljević Z., Čejvanović F., Ekonomski model investiranja u podizanje višegodišnjih zasada, Agroznanje, mart, Teslić, 2006
- Sredojević Zorica, Zorica Vasiljević, Drago Cvijanović (2007): "Cost benefit analysis of alternative investments as basis for the business decision making". Proceedings of the Seventh International Symposium "Investments and Economic Recovery", May 25 - 27, 2007. Bucharest, Romania. Academy of Economic Studies from Bucharest Management Faculty, Department of Economic

Efficiency, Edited by Prof. univ. dr. Ion Vasilescu and Prof. univ. dr. Florica Luban, ISBN 978-973-594-952-5, p.p. 444-449,

Šuvaković, Đ., Bisić M., Hanić, H.: Teorija cena, Ekonomski fakultet, Beograd, 2002.

Tatić, Kasim: Tržišne strukture i ekonomska efikasnost, Ekonomski fakultet Sarajevo, 2003.

Vasiljević, Z.: Metode ocene ekonomske efektivnosti investicija i njihov uticaj na donošenje investicionih odluka u poljoprivrednoj proizvodnji, doktorska disertacija, Poljoprivredni fakultet Univerziteta u Beogradu, Beograd – Zemun, 1995.

Vasiljević, Z.: Ekonomska efektivnost investicija u poljoprivredi, Zadužbina Andrejević, Beograd, 1998.

Vasiljević Zorica (2006): Upravljenje investicijama. Skripta, Univerzitet Braća Karić, Fakultet za trgovinu i bankarstvo „Janićije i Danica Karić“, Beograd.

Vasiljević Zorica, Subić J., Čejvanović F. (2007): *Risk Management In Agricultural Investments*. 1000th Seminar of the EAAE (European Association of Agricultural Economists), 21st-23rd June 2007, Novi Sad, Organizers: SAAE - Serbian Association of Agricultural economists, Regional Chamber of Economz, Novi Sad. Thematic Proceedings *Development of Agriculture and Rural Areas, in Central and Eastern Europe*. European Association of Agricultural Economists (EAAE) and Serbian Association of Agricultural Economists (SAAE), Belgrade, pp. 303-310.